

TARIXIY SAN'AT ASARLARI YORDAMIDA MAKTAB
O'QUVCHILARINING IJODIY TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISHNING
PEDAGOGIK ASOSLARI

Dagarova Shodiya Hayotjon qizi

Navoiy Davlat Universiteti

70110501 – Tasviriy san'at magistratura ta'lim yo'nalishi

2-bosqich magistranti

Annotatsiya: Maqola maktab o'quvchilarining ijodiy tafakkurini tarixiy san'at asarlari orqali shakllantirishning pedagogik asoslarini o'rganishga bag'ishlangan. Unda tarixiy janrdagi san'at asarlari bilan ishlashning metodik usullari, ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirishdagi roli va pedagogik tavsiyalar tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, san'at asarlari o'quvchilarda tasavvur, ijodiy fikrlash va tanqidiy tafakkur qobiliyatlarini samarali rivojlantirishga yordam beradi. Maqola natijalari maktab pedagoglari uchun ijodiy va metodik faoliyatda amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: Ijodiy tafakkur, tarixiy janr, san'at asarlari, pedagogik metodika, maktab ta'limi, ijodiy rivojlanish.

Maktab ta'limida o'quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantirish bugungi kunda dolzarb vazifa hisoblanadi. Ijodiy tafakkur o'quvchining mustaqil fikrlash, tasavvur va badiiy yechimlar yaratish qobiliyatini o'z ichiga oladi. Tarixiy janrdagi san'at asarlari nafaqat tarixiy bilimlarni etkazish vositasi, balki o'quvchilarning estetik didini shakllantirish va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda samarali vositadir. Tarixiy sahnalar, shaxslar va voqealarni tasvirlash orqali o'quvchilar voqealarni tahlil qilish, o'z fikrini ijodiy ifodalash va badiiy tafakkurini rivojlantirish imkoniyatiga ega bo'ladi. Shu bois, pedagogik amaliyotda tarixiy san'at asarlari bilan ishlashning metodik asoslarini ishlab chiqish va qo'llash katta ahamiyatga ega.

Tarixiy san'at asarlari maktab o'quvchilari uchun ijodiy tafakkur va estetik didni shakllantirishda muhim vosita hisoblanadi. Tarixiy janrdagi san'at asarlari o'quvchilarga nafaqat tarixiy ma'lumotlarni etkazadi, balki ularning tasavvur, ijodiy fikrlash, tanqidiy tafakkur va muammolarni hal qilish qobiliyatlarini rivojlantiradi. Tarixiy sahnalar va shaxslarni tahlil qilish o'quvchilarda voqealarni chuqur anglash, tafsilotlarga e'tibor berish va ularni ijodiy talqin qilish ko'nikmalarini shakllantiradi. Shu bilan birga, san'at asarlari hissiy intellekt va empatiyani rivojlantiradi,

o'quvchilarni tarixiy voqealar bilan emotsional bog'laydi va voqealarni o'z nuqtai nazaridan baholash imkonini beradi.

Pedagogik metodlar ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirishda asosiy rol o'ynaydi. Vizual tahlil metodi o'quvchilarga rasm, eskiz yoki grafik tasvirlarni o'rganish, rang, kompozitsiya, detalizatsiya va obraz elementlarini tahlil qilish orqali badiiy did va san'at savodxonligini shakllantirish imkonini beradi. Bu metod o'quvchilarning vizual tafakkur, diqqatni jamlash, kuzatish qobiliyati va san'atga bo'lgan didini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Ijodiy qayta talqin metodi esa o'quvchilarga tarixiy sahnani yoki obrazni o'z ijodiy tafakkuri bilan qayta yaratish imkonini beradi. Masalan, o'quvchilar tarixiy voqeani rasm orqali ifodalash, sahna dramatizatsiyasi yoki hikoya yaratish orqali ijodiy ko'nikmalarini amaliyotda sinab ko'radilar. Shu yondashuv tasavvur va ijodiy fikrlashni rivojlantirishda katta ahamiyatga ega.

Diskussiya va muhokama metodlari o'quvchilarda fikr almashish, tanqidiy fikrlash va argumentatsiya ko'nikmalarini shakllantiradi. Guruhda ishlash orqali o'quvchilar o'z fikrini bildiradi, boshqalar nuqtai nazarini tinglaydi va o'z qarashlarini mantiqan asoslaydi. Pedagoglar differensial yondashuvni qo'llash orqali har bir o'quvchining qobiliyat darajasini hisobga oladilar. Yosh o'quvchilar uchun sodda rasmiy topshiriqlar, kattaroq o'quvchilar uchun esa murakkab sahna dramatizatsiyasi yoki tarixiy voqealarni yozma talqin qilish tavsiya etiladi. Bu yondashuv har bir o'quvchining ijodiy salohiyatini maksimal darajada rivojlantirish imkonini beradi.

Tarixiy san'at asarlari bilan ishlash jarayonida psixologik jihatlar ham katta ahamiyatga ega. Tarixiy sahnalarni ijodiy talqin qilish orqali o'quvchilar tasavvur va xayoliy fikrlash, muammolarni hal qilish va emotsional intellektini rivojlantiradilar. Shu bilan birga, o'quvchilar o'z hissiyotlarini ifodalash, obraz yaratish va badiiy tafakkurini oshirish imkoniyatiga ega bo'ladi. Masalan, o'quvchi tarixiy shaxsning his-tuyg'ularini rasm orqali ifodalash yoki sahnani dramatik tarzda sahnalashtirish orqali ijodiy qobiliyatini va tarixiy bilimni bir vaqtda rivojlantiradi.

Tarixiy san'at asarlari yordamida o'quvchilar milliy tarix va madaniyatga hurmatni shakllantiradi, estetik didini rivojlantiradi va badiiy tafakkurini boyitadi. Pedagogik amaliyotda samarali yondashuvlar quyidagilarni o'z ichiga oladi: o'quvchilarning yosh va qobiliyat darajasiga mos san'at asarlarini tanlash, vizual va emotsional jihatlarini rivojlantirish, guruh va individual ishlarga asoslangan ijodiy mashg'ulotlar tashkil qilish, diskussiya va muhokamalar orqali fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish va san'at asarlarini amaliy ijodiy topshiriqlar bilan bog'lash. Shu tarzda,

maktab o'quvchilari nafaqat ijodiy qobiliyatlarini rivojlantiradilar, balki tarixiy bilimlar, estetik tafakkur va ijtimoiy ko'nikmalar bilan ham boyitiladi.

Xulosa qilib aytganda, tarixiy janrdagi san'at asarlari maktab o'quvchilari uchun ijodiy, psixologik va estetik jihatdan samarali pedagogik vosita hisoblanadi. Ular o'quvchilarning tasavvur, ijodiy tafakkur, tanqidiy fikrlash va hissiy intellektini rivojlantiradi. Shu bilan birga, tarixiy san'at orqali o'quvchilar milliy tarix, madaniyat va estetik qadriyatlarni anglaydilar. Pedagogik metodlar – vizual tahlil, ijodiy qayta talqin, diskussiya va muhokama – ijodiy qobiliyatlarni shakllantirishda samarali vosita hisoblanadi.

Maqolada maktab o'quvchilarining tarixiy san'at asarlari yordamida ijodiy tafakkurini rivojlantirishning pedagogik asoslari tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, vizual tahlil, ijodiy qayta talqin, diskussiya va muhokama metodlari o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini samarali shakllantirishda muhim vosita hisoblanadi. Tarixiy janrdagi san'at asarlari o'quvchilarda tasavvur, tanqidiy fikrlash, muammolarni hal qilish va hissiy intellektni rivojlantiradi. Shu bilan birga, ular milliy tarix va madaniyatga hurmatni shakllantiradi, estetik didni oshiradi va badiiy tafakkurini boyitadi. Ushbu pedagogik yondashuv maktab ta'limida ijodiy va badiiy salohiyatni rivojlantirishda amaliy ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Шавдиров С. А. Подготовка будущих учителей к исследовательской деятельности //Педагогическое образование и наука. – 2017. – №. 2. – С. 109-110.
2. Shavdirov S. A. Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons //Eastern European Scientific Journal. – 2017. – №. 1. – С. 131-134.
3. Shovdirov S. A. Tasviriy san'atni o'qitishda o'quvchilarning sohaga oid o'quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari //Inter education & global study. – 2024. – №. 1. – С. 8-14.
4. Ibraimov X., Shovdirov S. Theoretical Principles of The Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students //Science and innovation. – 2023. – T. 2. – №. B10. – С. 192-198.
5. Shovdirov S. TASVIRIY SAVODXONLIKKA OID O'QUV KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISHDA O'QUVCHILARNI MANTIQUIY VA ABSTRAKT FIKRLASHGA O'RGATISH //Евразийский журнал академических исследований. – 2023. – Т. 3. – №. 12. – С. 193-196.